

N. VRANEŠIĆ
VERA MATOŠIĆ-ČAJAVEC
MIRA KRSMANOVIĆ

MOGUĆNOST PRIMJENE UGUŠĆENE MELASNE ĐIBRE—VINASE U HRANIDBI LAKIH HIBRIDNIH NESILICA

UVOD

U strukturi troškova stočarske proizvodnje, udio troškova hrane kreće se od 50 do 70% i predstavlja onaj dio koji najviše limitira ekonomičnost stočarske proizvodnje.

U proizvodnji konzumnih jaja taj dio troškova koji otpada na hranu iznosi 65%, što znači, da cijena krmne smjese utječe bitno na povećanje ili snižavanje troškova proizvodnje konzumnih jaja. Hranidbena vrijednost i cijene krmnih smjesa zavise od izbora krmiva koji je diktiran ponudom na tržištu i cijenom sirovina.

Nuzgredni proizvodi fermentativne industrije koji su još do nedavno smatrani nekorisnim otpacima, primjenom adekvatnih tehnoloških postupaka postaju vrijedan i značajan izvor hranjivih tvari korisnih za hranidbu domaćih životinja.

Ugušćena melasna đibra predstavlja nuzgredni proizvod nakon fermentacije melase u proizvodnji pekarskog kvasca, citronske kiseline, alkohola i drugih sličnih proizvoda, uparen na 65—70% suhe tvari (ČAJAVEC i KRSMANOVIĆ, 1978; UHLIK i FILIPAN, 1976; STOISAVLJEVIĆ i sur; 1976; LEWICKI, 1978). Na sjetvenom tržištu stočnih hraniva i u stručnoj terminologiji najčešće se spominje pod nazivima: Vinasses (latin. vinaceus), Dickschlempe ili Dickklauge (Savezna Rep. Njemačka), CMS (condensed molasses soluble) ili FEL (fermentation end liquor) u engleskom govornom području, a u Italiji »barlanda concentrata« (LEWICKI, 1978).

Ugušćena melasna džibra s 72,97% suhe tvari, 2683°/_o sirovih proteina i 21,07% pepela potjecala je iz proizvodnje alkohola i kvasca na bazi melase, diamonijeva fosfata i ureje.

O učinku nuzgrednih produkata fermentativne industrije u hranidbi nesilica nalazimo zasada relativno malo literaturnih podataka. BROWN (1978) i COUCH (1978) ističu da razine CMS-a u obroku do 7,5% nisu dale lošije proizvodne rezultate u usporedbi prema kontroli. Razina od 2,5% CMS-a signifikantno je poboljšala proizvodnju jaja. Broj uginulih životinja između pojedinih skupina nije bio statistički značajan. Slična istraživanja (BLAIR, 1975) pokazuju, da i znatno veće razine (15%) CMS-a u obroku peradi nisu imale štetan utjecaj na apetit životinja.

Mr N. VRANEŠIĆ, Vera MATOŠIĆ-ČAJAVEC, Mira KRSMANOVIĆ, dipl. inž.

»Pliva« Zagreb

RO istraživački sektor »Pliva« Zagreb

Istraživanja koja su predmet opisanog rada imala su za cilj, da što šire i obuhvatnije pokušaju rasvijetliti ulogu i značenje ugušćene melasne džibre kao moguće zamjene za kukuruznu prekrupu i pšenično posije u smjesama za nosilice.

MATERIJAL I METODE RADA

Pokus je proveden na 1037 nesilica, koje su komercijalni hibrid NICK-CHICK, namijenjenih proizvodnji konzumnih jaja. Nesilice su, u dobi od 20 tjedana (141 dan) dopremljene s farme (AGROKOKA) i smještene u žičane kaveze modificiranog tipa California. Nastambe su zračene pomoću višebrzinskih ventilatora, te su mikroklimatski uvjeti bili jednaki za sve pokusne skupine. Hrana i voda davane su po volji. Primijenjeno je postupno produženje svjetlosnog dana do ukupno 17 sati osvjetljenja dnevno.

Prosječna temperatura nastambe u razdoblju pokusnog perioda od 29. 5. do 12. 11. 1978. iznosila je 21° C, a varirala je u rasponu od 10° do 31° C, uz prosječnu relativnu vlažnost zraka od 70,4% s rasponom od 40% do 100%.

Prije početka pokusa sve nesilice hranjene su istom krmnom smjesom (tablice 1 i 2) tokom 23 dana, a pokus je započeo kada je nesivost dostigla razinu 44,50/0.

Nesilice su u pokusnom razdoblju podijeljene u 4 skupine, izjednačene po broju, od kojih je kontrolna skupina hranjena smjesom bez ugušćene melasne džibre, dok su pokusne skupine hranjene smjesom s 1% (P₁), 3% (P₂) i 6 (P₃) ugušćene melasne džibre (tablice 3 i 4).

Pokus je trajao 168 dana i bio je razdijeljen u šest razdoblja po 28 dana, na završetku kojih smo vršili obračun: nesivosti, potroška i iskorištenja hrane, težine jaja, broj defektnih jaja i otpada jaja. Isto tako, po završetku svakih 28 dana određivali smo kategorije jaja. Mjerenja deformacije ljuske (čvrstoće) jaja vršena su pomoću aparata koji su konstruirali School i Baersman, a nabavljen je od tvrtke Marius. Ljuske deformirane do 20 mikrona uzimali smo za čvrstu ljusku, između 20—30 mikrona za srednju (koja zadovoljava), a više od 30 mikrona za mekanu ljusku. Boja žumanjka određivana je ROCHE-ovom lepezom. Reprezentativni uzorak kod svakog određivanja, za

Tabela 1 — Sastav pretpokusne smjese

Kukuruz prekrupa	62,0%
Sojina sačma	10,0%
Suncokretova sačma	10,0%
Riblje brašno	1,7%
Pšenično posije	10,0%
Vapnenac	1,5%
Sojino ulje	1,0%
Sol	0,3%
Dikalcijev fosfat	1,0%
Lucerna brašno	2,0%
VAM PRL	0,5%

svaki tretman, iznosio je 20 komada jaja. Svakodnevno su bilježeni broj jaja, težina jaja i mortalitet.

Pored tog, izvršili smo i osnovnu kemijsku analizu jaja za svaki tretman i to bjelanjka posebno i žumanjka posebno. Reprezentativni uzorak iznosio je 20 komada jaja za svaki tretman.

Tabela 2 — Sadržina pretpokusne smjese

Surovi protein		16,86%
Kg cal PE		1814
Arginin	g/kg	11,05
Lizin	g/kg	7,58
Metionin	g/kg	4,16
Cistin	g/kg	2,77
Triptofan	g/kg	2,03
Leucin	g/kg	14,05
Izoleucin	g/kg	7,37
Histidin	g/kg	3,52
Treonin	g/kg	5,23
Valin	g/kg	8,61
Glicin	g/kg	8,30
Fenilalanin	g/kg	7,35
Tirozin	g/kg	5,37
Ca %		0,94
P %		0,75
D ₃	IJ/kg	1500
A	IJ/kg	14.510
E	mg/kg	16,76
B ₁	mg/kg	8,83
B ₂	mg/kg	6,89
Pantotenska kis.	mg/kg	19,34
B ₆	mg/kg	9,04
B ₁₂	mcg/kg	13,70
Folna kiselina	mg/kg	1,39
Niacin	mg/kg	71,75
Holin	mg/kg	1638
Biotin	mg/kg	0,04
K ₃	mg/kg	1,75
J	mg/kg	0,75
Fe	mg/kg	25
Cu	mg/kg	3
Mn	mg/kg	60
Zn	mg/kg	50
Co	mg/kg	0,1
Kokcidostatik	mg/kg	125
Antioksidant	mg/kg	100

Smjese su pripremljene u vlastitoj mješalici, od istih sirovina, a svim je smjesama primješavan isti vitaminsko-antibiotičko-mikromineralni dodatak (VAN-PNL). Ugušćena melasna džibra primješavana je smjesama na račun kukuruzne prekrupa i pšeničnih posija na razinama 1, 3 i 6%, dok su nesilice kontrolne skupine hranjene smjesom bez ovog nuzgrednog produkta. Sastav i hranidbena vrijednost kontrolne i pokusnih smjesa prikazane su u tablicama 3-4. Razine aminokiselina, mikrominerala i vitamina u kontrolnoj i u svim pokusnim smjesama odgovaraju normativima za tu vrstu i kategoriju životinja.

Tabela 3 — Sastav pokusnih smjesa

Skupina Dodatak		K —	P ₁ Vinasa 1%	P ₂ Vinasa 3%	P ₃ Vinasa 6%
Kukuruz prekrupa	%	61,40	60,40	58,40	58,40
Sojina sačma	%	10,0	10,0	10,0	10,0
Sačma suncokreta	%	5,0	5,0	5,0	5,0
Riblje brašno	%	4,0	4,0	4,0	4,0
Lucernino brašno	%	4,65	4,65	4,65	4,65
Posije pšenične	%	3,50	3,50	3,50	0,50
Vinasa	%	—	1,0	3,0	6,0
Mast tehn. otp.	%	2,0	2,0	2,0	2,0
Vapnenac	%	7,5	7,5	7,5	7,5
Dikalcijev fosfat	%	1,25	1,25	1,25	1,25
Sol	%	0,20	0,20	0,20	0,20
VAM PNL	%	0,50	0,50	0,50	0,50

REZULTATI POKUSA

Nesivost

Iz tablice 5 u kojoj su prikazni proizvodni rezultati vidljivo je da su tokom razdoblju od 168 dana sve tri pokusne skupine imale veću nesivost ($P > 0,05$) od kontrolne skupine. Apsolutno najveća nesivost polučena je u skupini hranjenoj smjeso ms 3% ugušćene melasne džibre. Uspoređeno prema kontrolnoj skupini u pokusnim skupinama hranjenim s 1, 3 i 6% ugušćene melasne džibre snešeno je po ulaznoj nesilici za 3,6, 4,96 i 4,18% više jaja.

Tabela 4 — Sadržina pokusnih smjesa

Skupina Dodatak		K —	P ₁ Vinasa 1%	P ₂ Vinasa 3%	P ₃ Vinasa 6%
Sirovi protein	%	15,91	16,11	16,46	16,82
Kg cal M u 1 kg		1792	1781	1758	1761
Kg cal ME u 1 kg		2842	2823	2781	2784
Sirova vlakna	%	3,98	3,96	3,92	3,68
Arginin	g/kg	9,63	9,59	9,55	9,31
Lizin	g/kg	7,58	7,57	7,55	7,41
Metionin	g/kg	3,97	3,95	3,90	3,86
Cistin	g/kg	2,55	2,54	2,53	2,52
Triptofan	g/kg	1,84	1,83	1,82	1,76
Leucin	g/kg	13,84	13,77	13,53	13,32
Izoleucin	g/kg	7,34	7,32	7,27	7,13
Histidin	g/kg	3,34	3,32	3,29	2,59
Treonin	g/kg	5,26	5,24	5,18	5,10
Valin	g/kg	8,29	8,23	8,15	7,90
Glicin	g/kg	8,07	8,03	7,95	7,68
Fenilalanin	g/kg	7,21	7,19	7,14	7,05
Tirozin	g/kg	5,94	5,43	5,35	5,30
Vitamin D ₃	IJ/kg	1600	1600	1600	1600
Vitamin A	IJ/kg	19116	19077	18996	18987
Vitamin E	IJ/kg	21,40	21,37	21,28	21,14
Vitamin B ₁	mg/kg	7,60	7,53	7,47	7,13
Vitamin B ₂	mg/kg	7,30	7,25	7,23	7,18
Pantotenska kis.	mg/kg	17,10	17,10	17,08	16,57
Vitamin B ₆	mg/kg	8,70	8,65	8,50	7,46
Vitamin B ₁₂	mcg/kg	16,00	16,00	16,00	16,00
Folna kis.	mg/kg	1,48	1,48	1,48	1,41
Nikotinska kis.	mg/kg	65,27	65,07	64,67	61,91
Holin klorid	mg/kg	15,04	1500	1481	1460
Biotin	mg/kg	0,05	0,05	0,05	3,33
K ₃ MPB	mg/kg	3,33	3,33	3,33	3,33
Ca %		3,41	3,41	3,41	3,41
P ukupni %		0,65	0,64	0,64	0,61
Topanol BHT	mg/kg	100	100	100	100
Vitamin C	mg/kg	10	10	10	10
J	mg/kg	0,75	0,75	0,75	0,75
Fe	mg/kg	30	30	30	30
Cu	mg/kg	12	12	12	12
Mn	mg/kg	60	60	60	60
Co	mg/kg	0,1	0,1	0,1	0,1
Zn	mg/kg	50	50	50	50
Se	mg/kg	0,1	0,1	0,1	0,1

Tabela 5 — Proizvodni rezultati

Skupina Dodatak	K —	P ₁ Vinasa 1%	P ₂ Vinasa 3%	P ₃ Vinasa 6%
Početni broj kom.	258	259	260	260
Završni broj kom.	253	257	258	255
Uginulo kom.	5	2	2	5
Uginulo %	1,94	0,77	0,77	1,92
Snešeno jaja kom.	33529	34871	35467	35202
Po ulaznoj nesil. jaja kom.	129,96	134,64	136,41	135,39
Indeks %	100,00	103,60	104,96	104,18
Prosječ. tež. jaja 9.	59,36	58,43	57,95	58,27
Indeks %	100,00	98,48	97,62	98,16
Prosj. potrošak hrane grlo g/dan	115,98	114,72	114,47	118,11
Indeks %	100,00	98,91	98,70	101,84
Za 1 jaje hrane g.	148,07	142,74	140,49	145,04
Indeks %	100,00	96,41	94,88	97,95

Tabela 6 — Kategorije jaja

Skupina Dodatak	K —	P ₁ Vinasa 1%	P ₂ Vinasa 3%	P ₃ Vinasa 6%
S %	15,3	10,7	9,5	9,9
A %	35,5	33,6	28,4	26,3
B %	34,6	35,6	40,4	39,8
C %	13,0	16,4	17,5	19,5
D %	1,5	3,7	4,0	4,0
E %	0,1	—	0,1	0,4
Škart %	—	—	0,1	0,1

Tabela 7 — Čvrstoća ljuske jaja

Skupina Dodatak	K —	P ₁ Vinasa 1%	P ₂ Vinasa 3%	P ₃ Vinasa 6%
Čvrsta	31,9	33,3	36,8	40,9
Srednja	60,2	60,2	54,9	53,6
Mekana	7,9	6,5	8,3	5,5

Tabela 8 — Osnovna kemijska analiza bjeljanjka i žumanjka

Skupina Dodatak		K —	P ₁ Vinasa 1%	P ₂ Vinasa 3%	P ₃ Vinasa 6%
Bjelanjak					
Sirovi protein	%	9,94	10,40	10,30	10,22
Sirova mast	%		u t r a g o v i m a		
Vlaga	%	88,91	88,63	88,72	88,59
Suha tvar	%	11,09	11,37	11,28	11,41
Pepeo	%	0,71	0,71	0,77	0,73
Ukupna reducir. tvar	mg/g	13,64	14,00	14,66	14,20
Žumanjak					
Sirovi protein	%	16,88	16,65	16,71	16,69
Sirova mast	%	29,08	27,17	27,17	27,27
Vlaga	%	49,40	49,81	49,88	49,95
Suha tvar	%	50,60	50,19	50,12	50,05
Pepeo	%	1,98	1,87	1,83	2,01
Ukupna reducir. tvar	mg/g	13,56	13,60	12,22	12,29

Tabela 9 — Boja žumanjka jaja

Skupina Dodatak		K —	P ₁ Vinasa 1%	P ₂ Vinasa 3%	P ₃ Vinasa 6%
Ocjena		11,3	11,5	11,5	11,6
Indeks		100,00	101,77	101,77	102,65

Utrošak hrane

Razlike u prosječnom utrošku hrane po grlu bile su minimalne, obzirom da je razlika između skupine s najmanjim i najvećim potroškom iznosila svega 2,13 g.

Potrošak hrane za 1 jaje

Povećana nesivost uz jednaki potrošak hrane imala je za posljedicu manji potrošak hrane za 1 jaje. Tako je uz 1, 3 i 6% ugušćene melasne džibre u smjesi za proizvodnju 1 jajeta trošeno za 3,59%, 5,12% manje hrane, što je od bitnog značenja za ekonomičnost proizvodnje konzumnih jaja.

Tabela 10 — Punovrijedna, defektna i otpad jaja

Skupina	Puno- vrijedna kom.	M a n j e v r i j e d n a		B e z v r i j e d n a		Sveukupno kom.			
		Nalupana kom.	Krvava kom.	Ukup. kom.	Bez ljuske kom.				
KONTROLA	32879	190	323	102	615	25	8	35	33529
Indeks %	98,06	0,57	0,96	0,3	0,83	0,08	0,02	0,10	100,00
VINASA 1%	33998	184	559	99	842	16	15	31	34871
Indeks %	97,50	0,53	1,6	0,28	2,41	0,05	0,04	0,09	100,00
VINASA 3%	34227	232	870	108	1210	12	18	30	35467
Indeks %	96,50	0,65	2,45	0,30	3,41	0,03	0,05	0,08	100,00
VINASA 6%	32911	206	1917	129	2252	28	11	39	35202
Indeks %	93,49	0,59	5,44	0,37	6,40	0,08	0,03	0,11	100,00

Prosječna težina jaja

Prosječna težina jaja u pokusnim skupinama bila je niža u rasponu od 1,52 do 2,38%. Razlike u težinama nisu bile statistički značajne. Manje prosječne težine jaja porijeklom iz pokusnih skupina imale su za posljedicu i nešto niži postotak jaja S i A kategorija, a viši postotak kategorija B (tablica 6).

Čvrstoća ljuske

Iz podataka o čvrstoći ljuske prikazanih u tablici 7 vidljivo je da se je, povećanjem razine ugušćene melasne džibre povećavala i čvrstina ljuske, te je u skupinama hranjenim smjesom s 6% ugušćene melasne džibre bilo najviše jaja čvrste ljuske, a najmanji postotak jaja meke ljuske.

Kvalitet jaja

Rezultati osnovne kemijske analize bjelanjka i žumanjka prikazani u tablici 8 jasno pokazuju da ugradnja ugušćene melasne džibre na ispitivanim razinama nije mijenjala sadržaj osnovnih hranjivih tvari.

Boja žumanjka određivana je tri puta, a objedinjeni rezultati ovih triju određivanja prikazani su u tablici 9. Ugušćena melasna džibra imala je pozitivan utjecaj na obojenost žumanjka obzirom da je u sve tri pokusne skupine zabilježena nešto tamnija boja žumanjka.

Odnos punovrijednih i manjevrijednih jaja

S povećanjem razine ugušćene melasne džibre u smjesi povećao se je samo broj prljavih jaja dok se postotak ostalih manje vrijednih, odnosno bezvrijednih jaja u pokusnim skupinama nije značajnije razlikovao od kontrolne skupine (tablica 10). Treba istaći da je i pored povećanog broja prljavih jaja u pokusnim skupinama hranjenim smjesama s 1 i 3% ugušćene melasne džibre broj punovrijednih jaja po ulaznoj nesilici bio veći nego u kontrolnoj skupini, a tek kod razine ugušćene melasne džibre u smjesi od 6% je neznatno niži. Tako je u kontrolnoj skupini hranjenoj smjesom bez ugušćene melasne džibre snešeno u pokusnom razdoblju 127,4 komada punovrijednih jaja po ulaznoj nesilici, u pokusnim skupinama s 1 i 3% ugušćene melasne džibre 131,3 i 131,6, a uz najveću razinu ugušćene melasne džibre 126,6 komada punovrijednih jaja.

Uginuća

Sekcijski nalazi uginulih životinja nisu pokazali vidljive razlike između životinja kontrolne i pokusnih skupina. Kod pretraženih nesilica utvrđen je enteritis, masna degeneracija jetre odnosno kanibalizam.

ZAKLJUČAK

Na osnovu prikazanih rezultata pokusa može se zaključiti da je ugradnja ugušćene melasne džibre, kao zamjene za dio kukuruzne prekrupe i pšeničnih posija u smjesama za konzumne nesilice na razinama 1 i 3% poboljšavala proizvodne rezultate dok su uz razinu od 6% postignuti približno jednaki proizvodni rezultati, kao u kontrolnoj skupini hranjenoj smjesom bez ugušćene melasne džibre.

Obzirom da će cijena uparene melasne džibre, kao nuzgrednog produkta, biti niža od cijene kukuruza i pšeničnih posija koje zamjenjuje, njenom će se primjenom umanjiti troškovi i povećati ekonomičnost proizvodnje jaja.

SAŽETAK

U pokusu provedenom na 1037 nesilica, koje su komercijalni hibrid Nick Chick (namijenjenih proizvodnji konzumnih jaja) istraživali smo mogućnost zamjene dijela kukuruzne prekrupe i pšeničnih posija ugušćenom melasnom đibrom, uključivanjem u pokusne smjese na razinama 1, 3 i 6%. Pokus je trajao 168 dana i bio je podijeljen u 6 razdoblja po 28 dana, na završetku kojih smo vršili obračun nesivosti, potroška i iskorištenja hrane, težine jaja, broja manje vrijednih i bezvrijednih jaja, također su izvršena mjerenja čvrstoće ljuske te određene kategorije jaja i boja žumanjka jaja.

Sve tri pokusne skupine hranjene sa 1, 3 i 6% ugušćene melasne đibre, ostvarila su veću nesivost ($P > 0,05$) od kontrolne skupine nesilica. Najveću nesivost ostvarila je skupina s 3% ugušćene melasne đibre u obroku. Prosječni dnevni utrošak bio je jednak u svim skupinama, a najveći utrošak hrane za proizvodnju jednog jajeta imala je kontrolna skupina. Prosječna težina jaja bila je niža u pokusnim skupinama ($> 0,05$). Pokusne skupine imale su čvršću ljusku a broj snešenih jaja značajno se povećao. U poređenju prema kontroli boja žumanjka i kemijski sastav bjelanjka i žumanjka u pokusnim skupinama nisu pokazali nikakva odstupanja.

Rezultati provedenog pokusa upućuju na mogućnost djelomične zamjene kukuruzne prekrupe i pšeničnih posija ugušćenom melasnom đibrom u smjesama za lako hibridne nesilice.

LITERATURA

- Binički M.:** Proizvodnja kvalitetnog konzumnog jajeta, Zagreb, 1969.
Blair R.: Feedstuffs, 47, (26), 34, 1975.
Brown R.H.: Feedstuffs, 50, (20) 6, 1978.
Couch J.R.: Feedstuffs, 50, (15), 31, 1978.
Čajavec Vera, Mira Krsmanović: Praksis Veterinaria, 26, (4), 267 — 272, 1978.
Lewicki I.: Processe Biochemistry, 13, (6), 12 — 13, 1978.
Stoisavljević T., R. Čurčić, P. Plavšić: Krmiva, XVIII, (5) 97, 1976.
Uhlik B., T. Filipan: Krmiva, XVIII, (7), 158, 1976.